

KRIPTOAKTIVLARNI HUQUQIY JIHATDAN TARTIBGA SOLISH

Nodiraxon ABDURAXMANOVA

Toshkent davlat yuridik universiteti o'qituvchisi

Toshkent, O'zbekiston

nodira2112@gmail.com

Annotatsiya. Kriptoaktivlarning huquqiy maqomi va insonlar hayotida tutadigan o'rnini hali ham turli munozaralarga sabab bo'lib kelayotgan bo'lsa-da, ularning bir qator afzalliklarini rad qilib bo'lmaydi. Xususan, ular markazlashtirilmagan, ya'ni ular hukumat yoki moliya instituti nazoratiga bo'ysunmaydi. Buni foyda sifatida ko'rish mumkin, chunki u firibgarlik va o'g'rilik xavfini kamaytirishi mumkin. Hamda ko'pgina kriptoaktivlar asosidagi blokcheyn texnologiyasi shaffofdir, ya'ni barcha tranzaksiyalar umumiy hisob kitobida qayd etiladi. Buni foyda sifatida ko'rish mumkin, chunki u ishonch va mas'uliyatni oshirishi mumkin. Shu jumladan kriptoaktivlar xavfsizlik, tezlik kabi yana bir qator afzalliklarga egadirlar. Ularning qanchalik huquqiy maqomga ega ekanliklarini ushbu tezisda ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: kriptoaktivlar, kripto birjalar, token, bitcoin

LEGAL REGULATION OF COPYRIGHTS

Nodirakon ABDURAKHMANOVA

Teacher of Tashkent State University of Law

Tashkent, Uzbekistan

nodira2112@gmail.com

Abstract. Although the legal status of cryproactives and their role in people's lives are still the cause of various debates, a number of their advantages cannot be denied. In particular, they are decentralized, meaning they are not subject to government or financial institution control. This can be seen as a benefit, as it can reduce the risk of fraud and theft. Also, the blockchain technology behind most cryptocurrencies is transparent, meaning that all transactions are recorded in a public ledger. This can be seen as a benefit as it can increase trust and accountability. Among them, cryptoassets have a number of other advantages, such as security and speed. We will consider what legal status they have in this thesis.

Keywords: crypto assets, crypto exchanges, token, bitcoin

Kripto aktivlar xavfsizlik uchun kriptografiyadan foydalanadigan raqamli yoki virtual aktivlardir. Kriptoaktivning o'ziga xos xususiyati va, ehtimol, uning jozibasi uning organik tabiatidir. Kripto aktivlar hech qanday markaziy organ tomonidan chiqarilmaydi, bu ularni nazariy jihatdan hukumat aralashuvi yoki manipulyatsiyasidan himoya qiladi.

Kripto aktivlar markazlashtirilgan raqamli valyuta va markaziy bank tizimlaridan farqli ravishda markazlashtirilmagan nazoratdan foydalanadi. Har bir kriptoaktivning markazlashtirilmagan nazorati taqsimlangan reyestr sifatida ishlaydigan ommaviy tranzaksiyalar bazasi bo'lgan blokcheyn orqali ishlaydi.

Kripto aktivlar tovarlar va xizmatlarni sotib olish uchun ishlatilishi mumkin, ammo ular foyda olish uchun birjalarda ham sotiladi. Eng mashhur kripto-aktivlar qatoriga Bitcoin, Ethereum va Tether kiradi.

Kripto aktivlarning huquqiy maqomi mamlakatdan mamlakatga farq qiladi. Ba'zi mamlakatlarda ular qonuniy to'lov vositasi sifatida qabul qilinadi, boshqalarida esa bunday emas. Ba'zi mamlakatlarda kripto aktivlardan foydalanish ham taqiqlangan. Kripto aktivlardan foydalanish bir qator xavf-xatarlarga, jumladan, firibgarlik xavfi, o'zgaruvchanlik xavfi va xakerlik xavfiga bog'liq. Shu bilan birga, kripto-aktivlardan foydalanishning bir qator mumkin bo'lgan afzalliklari ham mavjud, masalan, anonimlik potentsiali va tranzaksiya to'lovlarining pastligi.

Quyida kripto aktivlarning eng keng tarqalgan turlarini yoritib o'tamiz.

Kriptovalyutalar: Kriptovalyutalar xavfsizlik uchun kriptografiyadan foydalanadigan raqamli yoki virtual tokenlardir. Ular markazlashtirilmagan, ya'ni ular hukumat yoki moliya instituti nazoratiga bo'ysunmaydi. Bitcoin eng mashhur kriptovalyutadir.

Stabilkoinlar: Stablecoins - bu AQSh dollari yoki yevro kabi fiat valyutasiga bog'langan kriptovalyutalar. Bu shuni anglatadiki, boshqa kriptovalyutalarning qiymati o'zgarib tursa ham, ularning qiymati barqaror bo'lishi kerak.

NFTs: NFTlar almashtirib bo'lmaydigan noyob raqamli aktivlardir. Ular ko'pincha raqamli san'at asarlari, kolleksiyalar yoki boshqa narsalarga egalik qilish uchun ishlatiladi.

Kripto aktivlar yangi va tez rivojlanayotgan texnologiyadir. Texnologiyaning rivojlanishi bilan biz kripto aktivlarining yangi turlari paydo bo'lishini ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, kriptoaktivlar uchun huquqiy va tartibga soluvchi landshaft rivojlanishda davom etishi mumkin.

Kripto aktivlarini huquqiy tartibga solish hali ham rivojlanmoqda, chunki butun dunyo bo'ylab hukumatlar va tartibga soluvchilar hali ham ushbu yangi va tez rivojlanayotgan texnologiya bilan eng yaxshi tarzda qanday kurashishni aniqlashga harakat qilmoqdalar. Biroq, kuzatilishi mumkin bo'lgan bir nechta umumiy tendentsiyalar mavjud.

Kripto aktivlar odatda qonuniy to'lov vositasi hisoblanmaydi. Bu shuni anglatadiki, ular soliq yoki boshqa davlat qarzlarini to'lash uchun ishlatilmaydi. Biroq, El-Salvador kabi ba'zi mamlakatlar Bitcoinni qonuniy to'lov vositasi sifatida tan olgan.

Kripto aktivlar savdosi ko'pincha tartibga solishning bir shakliga bo'ysunadi. Bu ro'yxatga olish, litsenziyalash hamda jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurash qoidalariga rioya qilish talablarini o'z ichiga olishi mumkin.

Kripto aktiv birjalari ko'pincha individual treyderlarga qaraganda qattiqroq tartibga solinadi. Buning sababi shundaki, birjalar bozorni manipulyatsiya qilish va firibgarlik xavfini oshiradi. Kripto aktivlari uchun maxsus tartibga solish landshafti mamlakatdan mamlakatga farq qiladi. Ba'zi mamlakatlarda, masalan, Qo'shma Shtatlarda kripto aktivlarini tartibga soluvchi maxsus qonunchilik yo'q. Boshqa mamlakatlarda, masalan, Yevropa Ittifoqida kripto aktivlariga nisbatan qo'llaniladigan maxsus qoidalar mavjud.

Kripto aktivlardan foydalanish o'sishda davom etar ekan, tartibga solish landshafti rivojlanishda davom etishi mumkin. Hukumatlar va tartibga soluvchilar iste'molchilar va investorlarni himoya qilish o'rtasida muvozanatni saqlashlari kerak, shu bilan birga kripto sanoatining innovatsiyalari va rivojlanishiga imkon beradi.

Turli mamlakatlarda kripto-aktivlar qanday tartibga solinishiga oid ba'zi aniq misollar keltirib o'tamiz:

Amerika Qo'shma Shtatlari: AQSh Qimmatli qog'ozlar va birja komissiyasi (SEC) Bitcoin kabi ba'zi kripto aktivlari qimmatli qog'ozlar degan pozitsiyani egalladi. Bu shuni anglatadiki, ular boshqa qimmatli qog'ozlar, masalan, aksiyalar va obligatsiyalar bilan bir xil qoidalarga bo'ysunadi. Stabilkoinlar kabi boshqa kripto aktivlar tovar sifatida ko'rib chiqilishi mumkin, ular Tovar fyuchers savdo komissiyasi (CFTC) tomonidan tartibga solinadi.

Yevropa Ittifoqi: Yevropa Ittifoqi kripto-aktivlar uchun bozorlarni kripto-aktivlarni tartibga solish (MiCA) deb nomlangan yangi tartibga solishni amalga oshirish jarayonida. MiCA kripto aktivlarini chiqarish, savdosi va saqlashni tartibga soladi. Shuningdek, u kripto aktivlari provayderlaridan AML va CTF qoidalariga rioya qilishni talab qiladi.

Hindiston: Hindistonda kripto aktivlarini tartibga soluvchi maxsus qonunlar mavjud emas. Biroq, Hindiston zaxira banki (RBI), mamlakatning markaziy banki banklarga kripto birjalariga xizmat ko'rsatishni taqiqladi. Bu hindlarning kripto aktivlarini sotib olish va sotishni qiyinlashtirdi.

Endilikda O'zbekistonda kripto-aktivlarni huquqiy tartibga solinishini tahlil qilib chiqamiz.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 3-iyuldagi 3832-sonli "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga ko'ra, "kriptografik usullardan foydalangan holda yaratilgan va taqsimlangan reyestrda qayd etilgan raqamli birliklar ko'rinishidagi raqamli moliyaviy aktivlar" deb kripto-aktivlar huquqiy jihatdan tan olingan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Loyiha boshqaruvi milliy agentligi O'zbekistonda kriptoaktivlarni tartibga soluvchi organ sifatida tashkil etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Loyiha boshqaruvi milliy agentligi O'zbekistondagi kriptoaktivlarning huquqiy holatini yanada aniqlashtiruvchi qator me'yoriy hujjatlarni qabul qildi.

Xususan, O'zbekistonda faoliyat yurituvchi kriptobirjalarga qo'yiladigan talablarni belgilab beruvchi kripto-birja savdosi qoidalarini ishlab chiqdi.

O'zbekistonda kripto-birja faoliyatini amalga oshirish uchun litsenziya olish uchun talablarni belgilab beruvchi kripto-birjalar faoliyatini litsenziyalash tartibi to'g'risidagi nizomni qabul qildi. Unga ko'ra 2023-yil 1-yanvardan boshlab faqat litsenziyaga ega kriptovalyuta firmalariga O'zbekiston fuqarolariga kriptovalyuta savdosi xizmatlarini ko'rsatishga ruxsat berildi.

Ammo shuni ta'kidlab o'tish joizki, kriptoaktivlar hozirda O'zbekistonda qonuniy to'lov vositasi hisoblanmaydi va ular soliq yoki boshqa davlat qarzlarini to'lash uchun ishlatilmaydi. Biroq, ular tovar va xizmatlarni sotib olish uchun ishlatilishi mumkin, shuningdek, foyda olish uchun birjalarda sotilishi mumkin.

Adabiyotlar / References

1. Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PP-3832 "On measures for the development of the digital economy in the Republic of Uzbekistan" dated 03.07.2018 ((National Database of Legislation, 04.07.2018, No. 07/18/3832/1452).
2. Civil Code of Republic of Uzbekistan, 21.12.1995 (Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, 1996, Appendix No 2; 1997 г., No 2, article 56; 1998, No 5-6, article 102, No 1, article 20, No 9, article 229; 200, № 1-2, article 23; 2003, No 5, article 67).
3. The Law of the Republic of Uzbekistan "On Electronic Government" No. 395 dated 09.12.2012, Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan, 2015, No. 49, Article 611
4. The Law of the Republic of Uzbekistan "On Electronic Commerce" No. 613-II dated 29.03.2004, The Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan, 2004, No. 20, Article 132.
5. Abdurakhmanova, N. "ISSUES OF REGULATION AND IMPLEMENTATION OF SMART CONTRACTS IN NATIONAL LEGISLATION." (2022).

6. Бобур М. Проблемы законодательного регулирования изъятия земельных участков для государственных и общественных нужд в Республике Узбекистан //Юрист Ахборотномаси. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 86-97.
7. Abdurakhmanova N. ISSUES OF REGULATION AND IMPLEMENTATION OF SMART CONTRACTS IN NATIONAL LEGISLATION. – 2022.
8. Abdixakimov, I., 2022. Cyber Crimes in Digital Economy. Elita. uz-Elektron Ilmiy Jurnal, 1(1), pp.1-5.
9. To‘Raqulova N. MUALLIFLIK HUQUQI OBYEKTLARI MUHOFAZASINI TA’MINLASHDA BLOKCHEYN TEXNOLOGIYASINING AHAMIYATI //Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS). – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 290-300.